

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОЛОВНОЇ МЕТИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто особливості формування основної мети підприємства. Обґрунтовано необхідність розробки комплексної головної мети промислового підприємства, з урахуванням ключової ролі показника фінансового результату.

В статье рассмотрены особенности формирования основной цели предприятия. Обоснована необходимость разработки комплексной главной цели промышленного предприятия, с учетом ключевой роли показателя финансового результата.

The features of forming main goal of enterprise are considered in the article. The necessity of elaboration of complex main goal of industrial enterprise taking into account the key role of index of financial result have been substantiated.

Ключові слова: комплексна головна мета, фінансовий результат, промислове підприємство, прибутковість, результативність, економічний розвиток.

Швидкі зміни зовнішнього економічного середовища, в якому здійснюється господарська діяльність промислового підприємства, помітно впливають на формування головної мети та визначення цільових завдань діяльності суб'єкта господарювання. Адже мету своєї діяльності підприємство визначає відповідно до особливостей та пріоритетів господарської діяльності, з обов'язковим урахуванням основних факторів впливу зовнішнього середовища, які можуть викликати необхідність певного коригування попередньо сформованої мети діяльності суб'єкта господарювання. Тому проблема забезпечення оптимального формування та досягнення головної мети тісно пов'язана з показником фінансового результату, який відображає результативність господарської діяльності та є основним джерелом фінансового забезпечення реалізації основних цілей та вирішення ключових завдань промислового підприємства.

Дослідження проблеми формування головної мети підприємства завжди було актуальним, що підтверджує низка опублікованих праць таких відомих економістів: Л.Бернстайн [1], Р.Брейлі [2], М.Бромвич [3], Є.Іщенко [4], Г.Партин [6], Є.Ткаченко [7]. Зважаючи на вагомий науковий вклад зазначених вчених, свого розгляду потребує питання формування і реалізації комплексної головної мети суб'єкта господарювання, з урахуванням важливого значення показника фінансового результату, яке залишалось недостатньо вивченим.

Постановка завдання. Метою даної статті є: 1) дослідження наявних ключових підходів до формування основної мети підприємства; 2) обґрунтування необхідності розробки комплексної головної мети діяльності суб'єкта господарювання; 3) визначення ролі показника фінансового результату для забезпечення оптимального формування та реалізації комплексної головної мети промислового підприємства.

Формування головної мети суб'єктами господарювання здійснюється з урахуванням специфіки їх галузевої приналежності, однак стратегічна орієнтація комерційних підприємств на забезпечення стабільної прибутковості спостерігається в переважній більшості випадків формулювання цілей їх бізнесу. Дослідження економічної літератури [1, с.482; 2, с.6; 3, с.35; 6, с.127-128; 7, с.323-324] дозволяє виділити три основні підходи до визначення головної мети діяльності суб'єкта господарювання (рис. 1).

Ідея максимізації позитивного фінансового результату, як головної мети діяльності підприємства, була започаткована у вченнях представників класичної економічної теорії А. Сміта та А. Курно і практична актуальність її реалізації спостерігалася впродовж досить тривалого періоду часу. Необхідно зауважити, що однобічність формування мети підприємства, наприклад, її орієнтація на максимізацію позитивного фінансового результату чи будь-якого іншого стратегічного показника (обсягу реалізації, частки ринку), несумісна з довгостроковою перспективою існування та діяльності суб'єкта господарювання, оскільки досягнення таких цілей здійснюється впродовж короткострокового періоду часу, після закінчення якого, зазвичай відбувається занепад господарської діяльності, що свідчить про зростання ризику можливості банкрутства підприємства.

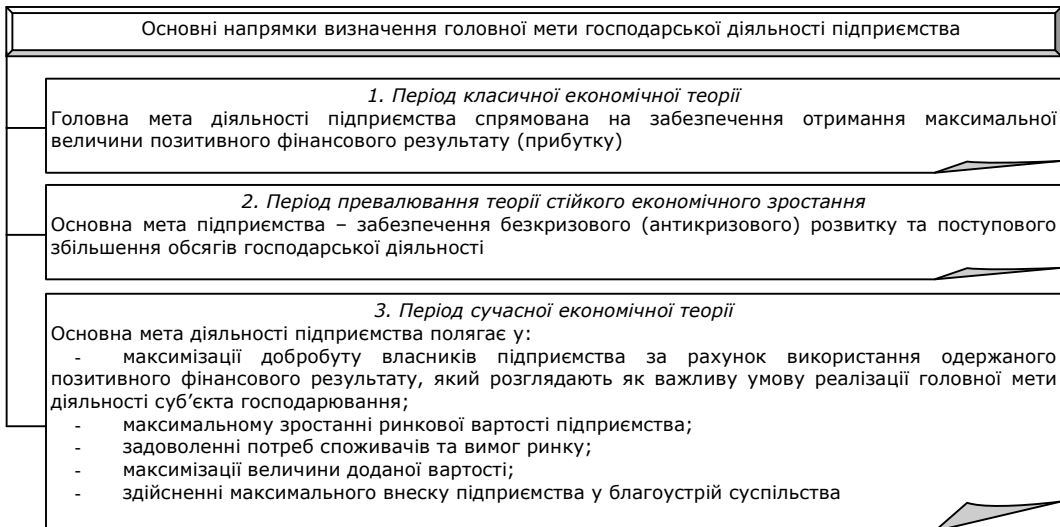

Рис. 1. Основні напрямки визначення головної мети підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [1, с. 482; 2, с. 6; 3, с. 35; 6, с. 127-128; 7, с. 323-324]

Таким чином, спрямованість стратегічної мети на максимізацію позитивного фінансового результату є безперспективною для тих промислових підприємств, діяльність яких орієнтована на забезпечення стабільного зростання прибутковості та економічного розвитку суб'єкта господарювання в довгостроковому періоді.

Головною причиною «поразки» мети, яка орієнтована на безкризовий

розвиток та зростання обсягів діяльності суб'єкта господарювання, стала відсутність можливості оптимальної реалізації потенціалу зростання прибутковості при одночасній мінімізації рівня підприємницького ризику. Адже відомо, що між показниками позитивного фінансового результату та ризику спостерігається пряма залежність, яка свідчить про те, що збільшення величини позитивного фінансового результату об'єктивно супроводжується зростанням ступеня підприємницького ризику для підприємства.

Розвиток сучасної економічної теорії характеризується значним різноманіттям стратегічних орієнтирів господарської діяльності, які знаходять своє відображення при формуванні головної мети підприємства, у якій в завуальованому вигляді, як раніше, можна знайти показник позитивного фінансового результату. Зауважимо, що будь-яка основна мета суб'єкта господарювання різною мірою, але все ж таки має бути пов'язана із забезпеченням прибуткової діяльності підприємства в довгостроковому періоді, без досягнення якої успішність реалізації визначеної мети піддається сумніву.

У дослідженні [4, с.90] наводиться цікава думка щодо можливості практичного застосування основних положень, організмичної теорії, що передбачає порівняння підприємства з живим організмом, коли основні цілі діяльності полягають у забезпеченні виживання та розвитку. У рамках даної теорії, позитивний фінансовий результат (прибуток) порівнюють з киснем, наявність якого є необхідною умовою для підтримання життєдіяльності живого організму. Проте головна мета діяльності даного організму не пов'язана з отриманням кисню, який розглядається як необмежений ресурс. На підставі цього зроблено висновок, що отримання, максимізація позитивного фінансового результату є, найімовірніше, не метою діяльності підприємства, а умовою досягнення цілей виживання та розвитку останнього.

На наш погляд, за своїм змістом дана теорія є досить цікавою, але повністю погодитися з її основними аспектами неможливо. Головна позиція, яка викликає найбільш гостру критику, це умова порівняння значення позитивного фінансового результату для господарської діяльності підприємства та кисню, який вважають необмеженим ресурсом, для існування живого організму. Зауважимо, що за сучасних умов екологічно небезпечного господарювання промислових підприємств ситуація настання екологічної катастрофи може стати об'єктивною реальністю недалекого майбутнього усього людства. Тому кисень, який порівнюється з позитивним фінансовим результатом, необхідно розглядати з стратегічної точки зору як обмежений ресурс. Тільки за даних умов ідея порівняння значення прибутку та кисню для діяльності підприємства і живого організму, стала б актуальною та достовірною.

Зазначимо, що врахування удосконаленого підходу в рамках організмичної теорії змінює акценти щодо формулювання змісту основної мети діяльності підприємства та живого організму, які можна визначити таким чином:

- 1) наявність позитивного фінансового результату (кисню) є основною умовою

існування, діяльності та розвитку підприємства (живого організму); 2) зосередження діяльності підприємства (живого організму) на меті досягнення винятково прибутку (кисню) обмежує контури розвитку суб'єкта господарювання та живого організму; 3) необхідність досягнення певного (цільового) розміру позитивного фінансового результату (кисню), що забезпечує подальше існування та діяльність підприємства (живого організму), серед низки інших стратегічних цілей суб'єкта господарювання (живого організму), які перебувають у тісному взаємозв'язку з показником прибутку (кисню), сприяють успішній реалізації сформованої комплексної мети підприємства та живого організму.

Висловлена нами ідея щодо формування не односпрямованої, а багатогранної (системної), тобто комплексної головної мети відповідає особливостям становлення і розвитку живого організму та забезпечує можливість стабільного зростання прибутковості, конкурентоспроможності та реалізації потенціалу економічного розвитку господарської діяльності підприємства впродовж довгострокової перспективи.

Автор праці [4, с.91] зауважує, що «висока результативність по одному або двох цільових показниках є дуже ненадійним індикатором успіху підприємства в майбутньому». Основна причина даного аспекту полягає в тому, що будь-який цільовий показник одночасно відображає ступінь реалізації головної мети діяльності та рівень задоволення інтересів певної групи впливу підприємства. До найважливіших груп впливу відносять: акціонерів (власників та інвесторів), персонал, покупців, кредиторів підприємства. Кожна з виділених груп впливу має кілька пріоритетних цілей, які визначають стратегічний напрям діяльності суб'єкта господарювання (табл. 1).

Таблиця 1

Ключові цілі основних груп інтересів (впливу) підприємства

Основні групи інтересів	Головні цілі груп інтересів	Цільовий показник групи інтересів та його нормативна зміна
Акціонери	1) отримання бажаного розміру дивідендів; 2) збільшення рівня віддачі інвестованого (вкладеного) капіталу; 3) підвищення курсу акцій; 4) зростання ринкової вартості підприємства	Частина чистого прибутку, спрямована на виплату дивідендів
		Збільшення
Персонал (в т.ч. вищий менеджмент)	1) гарантована зайнятість та гідний рівень оплати праці; 2) стабільне підвищення кваліфікаційного рівня; 3) матеріальне стимулювання (премії, нерегулярні додаткові виплати) та надання соціальних благ; 4) забезпечення оптимальних умов праці	Величина чистого прибутку, спрямована на матеріальне стимулювання та задоволення соціальних потреб персоналу
		Збільшення
Покупці (споживачі)	1) задоволення смаків та потреб споживачів; 2) встановлення підприємством мінімальної ціни реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Ціна (зменшення), товарна номенклатура (збільшення)
Кредитори	1) вчасне погашення підприємством боргового відсотка та суми позичкового капіталу	Операційний прибуток Збільшення

Джерело: розроблено автором на основі [4, с. 91; 5, с. 122]

Враховуючи особливості різноманітних інтересів груп впливу, які іноді протирічать між собою, результативність господарської діяльності та економічний розвиток підприємства безпосередньо будуть залежати від сформованої комплексної головної мети та управлінських рішень щодо її реалізації, які повинні бути націлені на примирення, підтримання чи хоча б неактивну опозицію цілей кожної із розглянутих груп інтересів. Отже, діяльність управлінського персоналу підприємства має здійснюватися у так званій «зоні толерантності - зоні ефективного функціонування, в межах якої підприємство задовольняє інтереси усіх своїх ключових груп впливу» [4, с.91].

Отже, при розробці та визначенні основних цілей господарської діяльності промислового підприємства вищий менеджмент повинен оптимально враховувати та збалансовувати інтереси ключових груп впливу, що сприятиме формуванню комплексної головної мети, спрямованої на забезпечення стабільного зростання прибутковості, конкурентоспроможності, платоспроможності та реалізації потенціалу інноваційного-економічного розвитку господарської діяльності підприємства в довгостроковому періоді.

Домінуюче значення в процесі формування та реалізації комплексної основної мети промислового підприємства відіграє показник фінансового результату, який: 1) забезпечує оптимальне досягнення комплексної головної мети та ключових цілей суб'єкта господарювання; 2) у свою чергу залежить від рівня успішної реалізації стратегічної мети, основних цілей та результативності діяльності підприємства.

Тобто особливість показника фінансового результату полягає в тому, що він виконує подвійну роль: 1) фінансування господарської діяльності підприємства, що здійснюється за рахунок реінвестування прибутку; 2) зворотного відображення результативності такої діяльності через абсолютну величину фінансового результату. Про першочерговість та важливість реалізації цілі забезпечення сталого зростання прибутковості, економічного розвитку підприємства в довгостроковій перспективі, свідчить більшість цільових показників табл. 1, які відображають інтереси ключових груп впливу та знаходять своє вираження через різні види прибутку.

Автор вважає, що роль показника фінансового результату господарської діяльності промислового підприємства має розглядатися вищим менеджментом з таких позицій: 1) головного джерела забезпечення існування, діяльності, економічного розвитку суб'єкта господарювання та зростання його прибутковості, конкурентоспроможності, ринкової вартості; 2) ключової складової комплексної головної мети, яка спроможна забезпечити оптимальну її реалізацію в процесі господарської діяльності підприємства.

Отже, формування комплексної головної мети діяльності є об'єктивно необхідною умовою забезпечення результативності, конкурентоспроможності та стійкого економічного розвитку промислового підприємства в

довгостроковій перспективі. Ключову роль для забезпечення оптимального формування та успішної реалізації комплексної головної мети відіграє показник фінансового результату, який одночасно є домінуючою складовою сформованої мети та основною умовою її досягнення. Проблема забезпечення ефективного управління фінансовими результатами для успішного досягнення комплексної головної мети промислового підприємства становить значну наукову цінність подальшого її дослідження.

Список використаних джерел:

1. Бернстайн Л. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпритция: Пер. с англ. / Л. Бернстайн. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 631 с.
2. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов: Пер. с англ. / Р. Брейли, С. Майерс. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 1997. – 1120 с.
3. Бромвич М. Анализ экономической эффективности капиталовложений / М. Бромвич. – М.: ИНФРА, 1996. – 432 с.
4. Ищенко Е. Прибыль как критерий эффективности функционирования предприятия / Е. Ищенко // *Економіст*. – 2005. - №8. – С. 90-92.
5. Ковалев В. В. Управление денежными потоками, прибылью и рентабельностью: учебно-практ. пособие / В.В. Ковалев. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 336 с.
6. Партин Г. О. Формування стратегічної моделі управління витратами підприємства / Г. О. Партин // *Фінанси України*. – 2004. - № 11. – С. 124-133.
7. Ткаченко Є. Ю. Аналіз механізму управління прибутком підприємства / Є. Ю. Ткаченко // *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. – 2006. - № 3. – С. 323-326.